

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

**BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA MANTIQUIY FIKRLASH QOBILIYATINI
SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI**

Zarifova Nargiza

Annotatsiya: *Zamonaviy ta'lim tizimi shaxsni har tomonlama rivojlantirishga yo'naltirilgan bo'lib, bunda uning mustaqil fikrlashi, tahlil qilish va xulosa chiqarish qobiliyatlari muhim o'rin tutadi. Ayniqsa, bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida mantiqiy fikrlashni shakllantirish alohida e'tibor talab etadi. Chunki o'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki o'quvchilarda fikrlash madaniyatini rivojlantiruvchi shaxsdir.*

Kalit so'zlar: *mantiqiy fikrlash, bo'lajak o'qituvchilar, pedagogik asoslar, ta'lim tizimi, muammoli ta'lim, interaktiv metodlar, tahliliy fikrlash, mustaqil fikrlash, pedagogik faoliyat, kasbiy kompetensiya, ta'lim samaradorligi, innovatsion texnologiyalar.*

Zamonaviy ta'lim tizimi tubdan yangilanayotgan hozirgi davrda o'qituvchining kasbiy tayyorgarligiga bo'lgan talablar ham ortib bormoqda. Bugungi kunda o'qituvchi faqat bilim beruvchi emas, balki o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, muammolarni tahlil qilishga va yechim topishga o'rgatuvchi yetakchi shaxs sifatida qaraladi. Shu sababli bo'lajak o'qituvchilarda mantiqiy fikrlash qobiliyatini shakllantirish muhim pedagogik masalalardan biri hisoblanadi. Mantiqiy fikrlash inson tafakkurining muhim shakli bo'lib, u orqali inson atrof-muhitni anglaydi, voqealar o'rtasidagi bog'liqlikni tushunadi va asosli xulosalar chiqaradi. Ayniqsa, pedagogik faoliyatda mantiqiy fikrlash o'qituvchining darsni samarali tashkil etishi, o'quvchilar bilan ishlashda to'g'ri yondashuvni tanlashi va murakkab vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilishi uchun zarurdir. Mazkur maqolaning maqsadi bo'lajak o'qituvchilarda mantiqiy fikrlash qobiliyatini shakllantirishning pedagogik asoslarini tahlil qilish, uning samarali yo'llari va usullarini yoritib berishdan iborat.

Mantiqiy fikrlash quyidagi xususiyatlarga ega: izchillik, aniqlik (noaniqlikdan qochish), asoslanganlik, tizimlilik. Pedagogik faoliyatda mantiqiy fikrlash o'qituvchiga: darsni to'g'ri rejalashtirish, o'quvchilarga tushunarli izoh berish, savollarga aniq javob qaytarish, muammoli vaziyatlarni hal qilish imkonini beradi.

Shuningdek, mantiqiy fikrlash o'quvchilarda ham shakllantirilishi zarur bo'lgan asosiy kompetensiyalardan biri hisoblanadi. Chunki bugungi ta'lim tizimi yodlashga emas, balki tushunish va tahlil qilishga asoslanadi. Bo'lajak o'qituvchilarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirish zarurati Hozirgi globallashuv va axborotlashuv davrida bilimlar tez yangilanib bormoqda. Bu esa o'qituvchilardan faqat tayyor bilimlarni emas, balki ularni tahlil qilish va yangilarini yaratish qobiliyatini talab etadi. Bo'lajak o'qituvchilarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirish zarurati quyidagi omillar bilan belgilanadi: ta'lim. Bugungi ta'lim tizimi kompetensiyaviy yondashuvga asoslanadi. Bu esa o'qituvchidan: tahliliy fikrlash, muammoli

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

vaziyatlarni hal qilish, kreativ yondashuv, kabi ko'nikmalarni talab qiladi. O'qituvchining yetakchi roli O'qituvchi o'quvchilar uchun namuna hisoblanadi. Agar o'qituvchi mantiqiy fikrlay olsa, u o'quvchilarga ham shu ko'nikmani o'rgata oladi. Kasbiy kompetensiyaning tarkibiy qismi sifatida Mantiqiy fikrlash o'qituvchining kasbiy kompetensiyasining ajralmas qismi bo'lib, u pedagogik faoliyat samaradorligini oshiradi.

Bo'lajak o'qituvchilarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirish ma'lum pedagogik tamoyillar va yondashuvlarga asoslanadi. Muammoli ta'lim bu o'quvchilarga tayyor bilim berish emas, balki ularni mustaqil fikrlashga undovchi ta'lim turidir. Bu metod orqali: muammoli vaziyat yaratiladi, o'quvchi fikrlashga majbur bo'ladi, mustaqil xulosa chiqaradi. Bu esa mantiqiy fikrlashni rivojlantiradi. Interaktiv metodlar Interaktiv metodlar o'quvchilarni faol ishtirok etishga undaydi. Masalan: "Aqliy hujum", "Bahs-munozara", "Klaster", "Insert" usuli kabilar. Bu metodlar orqali o'quvchilar: fikr bildiradi, tahlil qiladi va solishtiradi. Natijada mantiqiy fikrlash rivojlanadi. Bilimlarni bosqichma-bosqich berish mantiqiy fikrlashni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Agar bilim tartibsiz berilsa, o'quvchi uni tushunmaydi. Shu sababli: oddiydan murakkabga, aniqdan umumiyga, faktlardan xulosaga, tamoyillari asosida o'qitish lozim. Mantiqiy fikrlashni rivojlantirishda o'quvchilarning: yosh xususiyatlari, individual farqlari, qiziqishlari hisobga olinishi zarur. Har bir o'quvchining fikrlash darajasi turlicha bo'ladi. Shuning uchun o'qituvchi individual yondashuvni qo'llashi kerak. Mantiqiy fikrlashni rivojlantirishning amaliy usullari Bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida quyidagi amaliy usullar samarali hisoblanadi: Mantiqiy masalalar yechish. Turli mantiqiy topshiriqlar: taqqoslash, tahlil qilish, xulosa chiqarish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Oddiy savollardan ko'ra: "Nima uchun?", "Qanday qilib?", "Agar shunday bo'lsa nima bo'ladi?" kabi savollar mantiqiy fikrlashni kuchaytiradi. Vizual vositalar: sxema, jadval, diagramma orqali ma'lumotlarni tushunish osonlashadi va fikrlash tizimlashadi. Real hayotiy vaziyatlarni tahlil qilish orqali: muammo aniqlanadi, yechim ishlab chiqiladi. Bu esa mantiqiy fikrlashni kuchaytiradi. Axborot texnologiyalaridan foydalanish. Zamonaviy texnologiyalar: prezentatsiyalar, interaktiv platformalar, test tizimlari orqali o'qitish jarayoni samaradorligi oshadi.

Xulosa qilib aytganda, bo'lajak o'qituvchilarda mantiqiy fikrlash qobiliyatini shakllantirish ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biridir. Mantiqiy fikrlashga ega bo'lgan o'qituvchi o'z faoliyatida samarali ishlaydi va o'quvchilarda ham mustaqil fikrlashni rivojlantira oladi. Mazkur jarayon pedagogik va psixologik asoslar asosida tashkil etilishi, zamonaviy metod va texnologiyalar bilan boyitilishi lozim. Ayniqsa, muammoli ta'lim, interaktiv metodlar va amaliy mashg'ulotlar bu borada katta ahamiyatga ega. Shu bois pedagog kadrlar tayyorlash jarayonida mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish zarur.

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
2. Yo'ldoshev J.G'., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2004.
3. To'raqulov X.A. Pedagogik tadqiqot metodologiyasi. – Toshkent: Fan, 2012.